

Svar mítt til Knút Wang

Í Dagblaðnum 5. nov. h. á. hevur Knút Wang drúgva politiska grein. Har standa eisini fyra myndir. Ein av Tórsteini Petursyni, sála, síðan myndir av A. Samuelssyni, P. M. Dam og Louis Zachariassyni. Allir hesir fyra navnframu politikarar eru ikki okkara millum í dag. Hvíli teir í Harranum, og frið ynski eg minnum teirra.

Um hin fyrst nevnda verður skrivað, at hann var leiðari av andstöðuni móti núverandi formi heimastýrslógarinnar. Hinir triggir verða undir einum skírdi fadar at heimastýrslógin.

Í somu grein kemur Knút Wang inn upp á tað, sum undirritaði skrivaði í Norðlýsinum 24. okt. og í Tingakrossi 25. okt. h. á. undir navninum: Umboðan Føroya á Danatíngi.

Í hesum viðmerkingum Knút Wangs um grein mína er hann sakligur, og tað takki eg fyri. Hann er ella hevur verið politikari og uppfatur eldri politikarar orðgongumaður í blaðskrivning Dagblaðsins, so hann má vita, hvat hann skrivur um í dag.

Men tá ið sami maður skrivar, at eg leggi alla Fólkaflokkinn undir tað, sum ikki kundi samtyktast og fremjast av sjálvstýrismálum undir sjálvstýrismálum, skal eg við hesum avsanna hetta. Tað er skeivt, og stendur ikki við einum stavi í grein míni, tvørtur imóti, hvørki beinleiðis ella óbeinleiðis, og tað var heldur ikki ætlan mín. At eg havi skrivað, at Fólkaflokkurin var lagghallur tá, skal eg standa við, tí tað er satt. Tá ið klípa, stóð ella lítill, svikur í veggji ella varða, sum upp er lagaður, kann, sum øllum kunnugt, garðurin fara av lagi, um hann annars ikki raplar niður, eisini hornasteinurin, og tí haldi eg sjálvur, at orðið lagghallur er samulígt ella hóskandi orð at nýta um ein flokk, sum góðtekur ein tinglim sin, ið atkvøddi móti sjálvstýrismálum, sum lægmaðurin Hákon Djurhuus, landstýrisins vegna legði fram á tingborði til atkvøðugreiðslu. Tað varð felt av egna partamanni hansara, uttan at Fólkaflokkurin læt við seg koma alment av álvara. Hesa hendring í tinginum kundu hvørki Hákon Djurhuus, táverandi lægmaður, ella Knút Wang fáa skuldina fyri

ella fyri alt tað nakar annar í Fólkaflokkinum.

Hetta var tíværrí ikki alt. Sagan er longri. Til komandi val í 1966 varð sami tinglimur Fólkafloksins upp aftur stillaður í valdomi sínum, sjálvandi upp á stevnu-skrá Fólkafloksins, sum nevnr seg Radikalt sjálvstýri, og tað lagna hendi, at hann varð aftur valdur, uttan at Fólkaflokkurin rætti hond frá síðu alment fyri at forða hesum til fulnar, tað ið eg kenni til. Rættið meg, um annað er farið fram.

Knút Wang setur fram spurningin: „... hvat heldur hann (undirritaði) so um, at Sjálvstýrisslokkurin var gubbi til uppskotið um at broyta læraralónina frá 50—50 til 45—50. Ein skomm, sum lógtíngið nú átti at vaska av sær“ (sitat endað).

Til hesa spurning skal eg svara beinanvegin, at hesa broyting heldt eg vera skeiva, og tað haldi eg framvegis. Hetta var eitt av teimum málum, sum sjálvstýrisslokkstýrið átti at rættað. Tað kundi verið gjørt; men tað hendi ikki. Hví varð tað ikki gjørt, tá ið Fólkaflokkurin í Utvarpinum upp undir valið í 1962 júst nýtti hetta mál móti Sjálvstýrisslokkinum, og veljarar Fólkafloksins í Vága valdomi kundu eisini hoyra tað, har talað varð um tjóðarvirði, sum ein ikki fyri alt í verðini mátti lata gleppa sær úr hondum, virði, sum sermerkti okkum sum fólk, eitt mál av mongum øðrum av sama slag.

Har varð tó tað týðningarmikla gloymt, at Sjálvstýrisslokkurin hevði verið í samgongu við Javnaðar- og Sambandsflokkinum, sum Knút Wang skrivar, vóru fadar at heimastýrslógin. Tað er ikki landsstýrið, sum ger lógis landsins; men umsitur tær. Tað er Føroya lóting, sum ræður. Sjálvstýrisslokkurin hevði tveir tinglimir og ein mann í landsstýrinum. Hesin landstýrismáður okkara hevði skúla- og mentamáli undir sínum starvsoki millum annað. Eg skal ikki læra upp á Knút Wang; men tó skal eg minna hann á, at hann átti at vitað, at landstýrismáðurin var meira enn kunnugur við stóðu Javnaðar- og Sambandsfloksins, ikki bara í skúla- og mentámálum, men á øllum teim málum, sum

høvdu við landsins umsiting at gera. Hann gjørdi skyldur sínar við samráðingaborðið úti í Tinganesi, har allir lógarmál sjálvandi komu til viðgerðar. Niels Winther, landsstýrismáður, hevur verið loyvalur í avgerðum landstýrisins, har talan var um framlegur av tingmálum. Tí kunnu vit ikki geva honum ella Sjálvstýrisslokkinum alla skuldina fyri lógargreina-ina um tveir fimmm prosentini, sum áður eru umrødd. Hesi fimmm prosentini vóru eitt peningamál, og vit vita øll, at frá 1948 hevur skúlasáttmálið Føroya ligið undir donskum myndugleikum. Tað vóru, sum nevnt, triggir flokkar í samgonguni, og min meting av teimum tiltøkum, sum framd vóru í valsekðinum undan sjálvstýrisslokkstýrinum, hava hesir flokkar í felag ábyrgdina av, ikki bert hin eini. Heldur Knút Wang annað, eru vit ósamdir.

Knút Wang skrivar, at tað er fulkomuliga ókent honum og mongum øðrum, at undirritaði var ein av høvuðsmönnum fyri at fáa sjálvstýrisslokkstýrið í lag.

Eg eri ikki vanur, havi ongantíð gjørt tað, at rósa sær sjálvum, um annars nakað var rós vert; men tá ið Knút Wang skrivar hetta í Dagblaðið 5. nov. í ár, skal eg upplýsa fylgjandi:

Eg varð valdur nevndarlímur í felag Sjálvstýrissloksins í Norð-oyum í 1957 og var formaður felagsins fleiri ár. Hverja ferð, nýtt landsstýri skuldi setast, vóru boð eftir mær at samráðast og taka avgerð um landstýrissamgongur. Hetta hendi eftir valini í 1958, 1962, 1966 og 1970.

Áðrenn sjálvstýrisslokkstýrið varð skipað, stóð tað soleiðis til, at fráfarra samgongan 1958—62 var ómøgulig at fáa saman aftur. Sambandsflokkurin og Javnaðarflokkurin vóru ósamdir. Har stóð í botni.

Eg setti meg aftur at lesa stevnu-skrá Sjálvstýrissloksins og kom til ta niðurstøðu, at var nógur meining við sjálvstýrisslokkstýrinum, og skuldi nakat veruligt sjálvstýrismál verða framt í míni tíð, sum munur var, ið so var lótan komin nú til hetta, tí meiriluti var nú fyri samgongu, sum uttan iva kundi fremja sjálvstýrismál, sum í hesi stevnu-skrá stóð, ið hvussu var ein partur. Eg segði hetta við formann Sjálvstýrissloksins, Marius Johannesen, háskúlastjóra, og mælti til at umhuga hetta og so gera eina roynd. Tað sá út til, at val mátti haldaft aftur, um ongin samgonga kundi fáast.

Sum øllum kunnugt, komu samráðingar í lag millum Tjóðveldisflokkinn, Fólkaflokkinn, Framburðsflokkinn og Sjálvstýrisslokkinn.

Hvat teir triggir fyrstnevndu flokkar tóku sær fyri undan hesum, hvør á sínum øki, havi eg onki við at gera at skriva um her. Tað blandi og meg heldur ikki uppi.

Tað hendi, at eitt sjálvstýrisslokkstýri kom í lag — seinni skírt »sokallað«. Eg haldi meg eiga rætt at skriva, at eg var ein av høvuðsmönnum at fáa sjálvstýrisslokkstýrið í lag. Men at vera ein av mongum er ikki nógv avgjørt at skriva eftir minum egna tykki. Eg skal skoyta uppi her, at hóast eg hevði bæði dag- og kvøldskúlaarbeiði at rokja tá, tók eg upp á meg at vera blaðstjóri á landsstýrisslokkstýrisslokkstýrinum, har allir lógarmál komu til viðgerðar. Niels Winther, landsstýrismáður, hevur verið loyvalur í avgerðum landstýrisins, har talan var um framlegur av tingmálum. Tí kunnu vit ikki geva honum ella Sjálvstýrisslokkinum alla skuldina fyri lógargreina-ina um tveir fimmm prosentini, sum áður eru umrødd. Hesi fimmm prosentini vóru eitt peningamál, og vit vita øll, at frá 1948 hevur skúlasáttmálið Føroya ligið undir donskum myndugleikum. Tað vóru, sum nevnt, triggir flokkar í samgonguni, og min meting av teimum tiltøkum, sum framd vóru í valsekðinum undan sjálvstýrisslokkstýrinum, hava hesir flokkar í felag ábyrgdina av, ikki bert hin eini. Heldur Knút Wang annað, eru vit ósamdir.

Knút Wang skrivar, at tað er fulkomuliga ókent honum og mongum øðrum, at undirritaði var ein av høvuðsmönnum fyri at fáa sjálvstýrisslokkstýrið í lag.

Eg eri ikki vanur, havi ongantíð gjørt tað, at rósa sær sjálvum, um annars nakað var rós vert; men tá ið Knút Wang skrivar hetta í Dagblaðið 5. nov. í ár, skal eg upplýsa fylgjandi:

Eg setti meg aftur at lesa stevnu-skrá Sjálvstýrissloksins og kom til ta niðurstøðu, at var nógur meining við sjálvstýrisslokkstýrinum, og skuldi nakat veruligt sjálvstýrismál verða framt í míni tíð, sum munur var, ið so var lótan komin nú til hetta, tí meiriluti var nú fyri samgongu, sum uttan iva kundi fremja sjálvstýrismál, sum í hesi stevnu-skrá stóð, ið hvussu var ein partur. Eg segði hetta við formann Sjálvstýrissloksins, Marius Johannesen, háskúlastjóra, og mælti til at umhuga hetta og so gera eina roynd. Tað sá út til, at val mátti haldaft aftur, um ongin samgonga kundi fáast.

Sjálvstýrisslokkstýrið átti at tikið skúlamálið sum sitt hjartamál. Tað nemur við alt fólk. Hvi gjørdi tað onki? Fólkaflokkurin hevði sjálván lógmann við røðri. Marius Johannesen, lótingsmaður, hevði hetta mál frammi ferð eftir ferð. Men hann fekk neyvan svar, tá hann nevndi tað við einum orði. Tað varð enn tá sagt við hann — ikki av sjálvstýrismönnum — at hann skuldi tuga við hesum. Landsstýrismáður okkara átti ongan meirluta í landsstýrinum, so hann hevði ongan rætt at taka avgerðir um hetta sjálvur. Sigur Knút Wang annað, vil eg biða hann hugsa seg meir enn tvær ferðir um aftur. Hann er gamal politikurur orðgongumaður.

Tá ið eg nú undir orðaskiftinum á tingi um lógsmansrøðuna á ólav-søku 1975 hoyri, at núverandi sterka samgonga ætla at taka leiðsluna av øllum skúlskipi i landinum og samskipa hana, men kortini lata danska statskassan gjalda, (eg veit ikki hvussu mong prosent), so haldi eg, at har ruggar ikki rætt heldur enn fyrr. Men eg haldi meg vita, hvat ið bagir. Har er tvørtur á einum góðum esli, sum kann nýtast at fáa pening til vega á ein vissan hátt. Ella, kanska einu gandalalli, sum kann røpa: »Sesam, Sesam! Lat teg upp!« Okkurt esil er kanska til av tí slagnum, ið áður varð nevnt. Men gandakallurin kann, um hann dugir tað rætta gandað, sleppa inn í heygir og samtiðis eisini nýta sama esil at reida alt gullið út úr heygnum út í Tinganes. Gullið verður helst særkomli. Annars nýta tey nú bilar, so tað letur seg eisini gera.

Eg skal við hesum leggja niður; men eg skal kortini undirskrifa, at í føroyskum politikki skal annað til enn dýr lyfti til valið fyri at fáa atkvøður og fáa fólk at trúgva tí, sum ikki ber til. Vit eiga at geva hesum gætur í framtíðini. Knút Wang kann seta seg at lesa tað, sum hann hevur skrivað gjøgnum árin — nú ið meir enn triati ár — og kanna tað, sum hann skrivaði undir seinna heimsbardaga og lika til hin minnliga dagin í 1946, tá landið skuldi takast. Tá mætti bert ein maður. Er hann nevndur, er hann kendur; men hann var ikki partamaður hjá Knút Wang. Mangt umskiftist á mansins ævi.

Tummas Lenvig

Fiskimarksmálið

Tann 15. í hesum mánaða flutti Ísland sitt fiskimark frá 50 til 200 fjórðingar, tó summi øki undantikin. Ja, Tjóðveldisflokkur, nú er tykkara ynskireyður vorðin veruleiki. Hatta var tað, ið Erlendur Patursson og Petur Reinert agiteraðu við fyri Íslendingar í 1972. Og fyri tveimum mánaðum síðan hevði Utvarpið samrøðu við skiparan á Polarborg 1, Mortan Johannesen, hvar hesin segði, at tað var púra beint av íslendingum at flyta út. Tað er heilt ófatiligt, at slikt skal verða sagt av einum vaksnum manni. Hatta er heilt hoi í hovið, at maður sum ferir fisk til lands, sigur, at tað er beint, at hini londini flyta út. So er at spyrja, hvar ið hann ætla at fáa fisk frá, tá vit verða úti-stongdir allastaðir. Fyri nøkrum

árum síðan legði Erlendur Patursson uppskot fram á ting, sum segði, at vit ynskja at styrkja um samvinnuna við Ísland betur. Hetta uppskot høvdu allir flokksformenninir undirskrivað.

Rytuvíkarvirkið

Fyri eini tveimum árum síðani frættist, at Eggvirkid skuldi umleggjast til mjólka- og kjótvirki við 200 mjólkineytum + viðseting, men tá var hetta so loyndarfullt, at tað bert mátti nevast á krákumáli. Fyri einum

Nakað frammanundan hevði íslenska Altingið samtykt eitt slikt uppskot, men eg eri bangin fyri, at teir hava sviðið hesa samvinnu stórliga, og mær kemur fyri, at Altingið hevur samtykt hetta uppskot fyri at fáa okkum at trúgva, at tann rami álvara lá aftanfyrri. Men tá ið føroyingar fara yvir at samráðast, so vóna vit, at teir fáa eitt gott úrslit, og at leiðari fyri føroysku samráðingarnevndini verður Atli Dam.

Fiskimaður:

góðum ári síðani sást í bløðunum, at Løgtingið hevði samtykt landskassaveðhald til fíggi-an av útbýgging á Eggvirkinum í Rituvík. Leygardagin 8. 11. 75 sást í bløðunum, at Eggvirkid skuldi leggja lutvist um til

neytahald og hevði keypt 400 neyt uttanlanda. Var tað henda útbýgging, Løgtingið samtykti landskassaveðhald til? Svar væntast.

Eftir er at spyrja um henda mjólkaframleiðsluleið er rett. Vitandi er, at nógv mjólk verður innflutt, eisini at verandi bœur minkar í stórum av eindaleysari bygging, uttan at nakað av týðningi verður felt úr nýggj-um. Men leiðin fram kann aldri vera at byggja fjós ella mjólka-virki, sum eru 100% bundin av protein- og stráfoðurframleiðslu í fjarskotnum londum. Hvussu skjótt kann prisurin fyri hesa fremmandu framleiðslu ikki hækka so nógv, at hon ikki er keypandi? Hvat skulu hesi 400 neytini tá fáa til føðurs?

Hesi 400 neytini framleiða o. u. 5.000 m³ av tømum um ári, hesi tóð hava sjálvsagt heilt

stórt taðvirði, men hvat hjálpir tað, tá virkið onki øki hevur at nýta hetta á? Er meiningin kanska at toma hesar 5.000 m³ av tømum í næstu árloøk?

Í øðrum londum er ikki loyvt at hava djórahald uttan fyri landbúnaðin, men hjá okkum sær út til at kann gerast, um bert stuttskygd, kold og rein-dyrkað vinningshugsan liggur aftanfyrri.

Nei, latum okkum ikki sleppa landbúnaðinum fyri bakka á henda hátt. Latum okkum heldur fáa landbúnaðin upp á fót, tí um 2, 5, 10 ella kanska 15 ár verður ikki móguleiki fyri at innflyta stráfoður og proteinir, og ei heldur landbúnaðarverur. Tá verður tað ein ræðuliga álvarslig stóða ongan landbúnaða at hava sjálvur.

Hanus Vang
landbúnaðarverkfrøðingur